

Rola poradni psychologiczno-pedagogicznych w systemowym wsparciu uczniów i edukacji włączającej
The Role of the Psychological and Pedagogical Counselling Centre in the Systemic Support of Students and Inclusive Education

ABSTRACT

RESEARCH OBJECTIVE: To discuss the role of psychological and pedagogical counselling centre in the systemic support of students, which is an indicator of inclusive education.

THE RESEARCH PROBLEM AND METHODS: The research problem is the question: what role does counselling centre play today in the system of supporting children and adolescents in the perspective of inclusive education? The method was a case study of the institution, the techniques: data research (reports, legislation), the literature on the subject, the counseling centers' own materials.

THE PROCESS OF ARGUMENTATION: The assumptions of social inclusion and inclusive education were defined, providing the background for analysis on the role of psychological and pedagogical counselling centre in the systemic support given to students.

RESEARCH RESULTS: A support system of cooperating professionals is an important feature of inclusive education. Counseling centers appear to be institutions that have experience and developed own models for coordinating the support.

CONCLUSIONS, RECOMMENDATIONS AND APPLICABLE VALUE OF RESEARCH: In order to build a flexible system of support, cooperating professionals, the Ministry of Education has undertaken the task of organizing cross-sectoral support, understood as the integration of support activities for the child and family, implemented in three public sectors: health, social welfare and education. It is currently becoming important to develop a legislative basis, regulating the coordination of cross-sectoral support.

→ **KEYWORDS:** **SOCIAL INCLUSION, INCLUSIVE EDUCATION, PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL COUNSELING CENTRE (PPP), CROSS-SECTORAL SUPPORT, PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL HELP**

STRESZCZENIE

CEL NAUKOWY: Omówienie roli poradni psychologiczno-pedagogicznych w systemowym wsparciu uczniów, które jest wskaźnikiem edukacji włączającej.

PROBLEM I METODY BADAWCZE: Problem badawczy sprowadza się do pytania: Jaką rolę odgrywają współcześnie poradnie psychologiczno-pedagogiczne w systemie wsparcia dzieci i młodzieży w perspektywie edukacji włączającej? Metodą było studium przypadku instytucji, technikami: analiza danych zastanych (raportów, przepisów prawa), literatury przedmiotu, materiałów własnych poradni.

PROCES WYWODU: Określono założenia inkluzji społecznej i edukacji włączającej, co stanowi tło do analiz na temat roli poradni psychologiczno-pedagogicznych w systemowym wsparciu uczniów.

WYNIKI ANALIZY NAUKOWEJ: System wsparcia współpracujących ze sobą specjalistów jest ważną cechą edukacji włączającej. Poradnie wydają się instytucjami, które posiadają doświadczenia i własne wypracowane modele w zakresie koordynacji ww. wsparcia.

WNIOSKI, REKOMENDACJE I APLIKACYJNE ZNACZENIE WPŁYWU BADAŃ: By zbudować elastyczny system wsparcia, współpracujących ze sobą specjalistów, MEN podjęło zadanie organizacji wsparcia międzysektorowego, rozumianego jako integracja działań pomocowych na rzecz dziecka i rodziny, realizowanych w trzech sektorach publicznych: zdrowia, pomocy społecznej i edukacji. Ważne staje się obecnie opracowanie podstaw legislacyjnych regulujących koordynację wsparcia międzysektorowego.

→ **SŁOWA KLUCZOWE:** INKLUZJA SPOŁECZNA, EDUKACJA WŁĄCZAJĄCA, PORADNIA PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNA (PPP), WSPARCIE MIĘDZYSEKTOROWE, POMOC PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNA

Inkluzja społeczna i edukacja włączająca. Podstawowe założenia

Pojęcie inkluzji społecznej pojawiło się w XIX wieku za sprawą Maxa Webera. Termin ten funkcjonuje jako antonim „wykluczenia społecznego”, którego koncepcja rozpowszechniła się w Europie w latach 80. i 90. Inkluzja społeczna może odnosić się do różnych obszarów życia społecznego, np. statusu społeczno-ekonomicznego, religii, płci i orientacji seksualnej, bezrobocia, bezdomności, zdrowia, w tym niepełnosprawności fizycznej i intelektualnej. W kontekście włączania społecznego możemy również mówić o różnych jego interpretacjach i zakresach.

W ujęciu neoliberalnym pojęcie włączania społecznego rozpatrywać można jako „dostęp” – do usług, wsparcia, edukacji, życia publicznego. Z perspektywy neoliberalizmu zwiększenie włączenia społecznego polega na inwestowaniu w kapitał ludzki i poprawie niedoborów umiejętności w celu wzrostu gospodarczego, by lepiej radzić sobie

na rynkach globalnych (Gidley i in., 2010). Również w ramach edukacji ideologia ta może jawić się jako sposób na budowanie kapitału społecznego. Otwarty dostęp różnych grup społecznych do usług pomocy społecznej, edukacji, ochrony zdrowia uważany jest za wystarczający wyraz inkluzji społecznej. Natomiast wykluczenie społeczne odnosić się będzie do ograniczonego dostępu do powyższych możliwości.

Szersza interpretacja inkluzji społecznej identyfikowana jest przez ideologię sprawiedliwości społecznej. Najogólniejsza zasada sprawiedliwości głosi, że

[...] wszelkie społeczne wartości – wolności i szanse, dochód i bogactwo, a także to, co stanowi podstawy poczucia własnej wartości, mają być rozdzielane równo, chyba że nierówna dystrybucja któregośkolwiek z tych dóbr bądź wszystkich jest z korzyścią dla najmniej uprzywilejowanych. niesprawiedliwość to nierówności, które nie są z korzyścią dla każdego (Jacórzynski, 1995, s. 5).

Włączanie społeczne odnosi się do uczestniczenia w kluczowych działaniach w społeczeństwie, w którym się żyje. Szkoła odgrywać może więc ważną rolę we włączaniu społecznym przez budowanie zaangażowania w sprawy wspólnoty lokalnej, partnerstwa we współpracy z instytucjami edukacyjnymi, placówkami oświaty w rejonie (m.in. z ośrodkami realizującymi wczesne wspomaganie rozwoju, przedszkolami, szkołami, specjalistycznymi centrami wspierającymi edukację włączającą, poradniami psychologiczno-pedagogicznymi), ochrony zdrowia (publiczne i niepubliczne ośrodki zdrowia, centra zdrowia psychicznego, zespoły/ośrodki środowiskowej opieki psychologicznej i psychoterapeutycznej dla dzieci młodzieży, poradnie zdrowia psychicznego, ośrodki wysokospecjalistycznej całodobowej opieki psychiatrycznej) i pomocy społecznej (miejskie i gminne ośrodki pomocy społecznej, centra pomocy rodzinie). Szkoła może budować partnerstwo między usługami edukacyjnymi a społecznością, zaś zaangażowanie ze strony decydentów edukacyjnych (organów prowadzących, dyrektorów szkół i placówek) może sprzyjać budowaniu współpracy społecznej, odpowiedzialności, społeczeństwa demokratycznego. Ujęcie włączenia społecznego z perspektywy sprawiedliwości społecznej to – w odróżnieniu od założeń neoliberalizmu – działania bardziej złożone, obejmujące dialog społeczny, bazujące na autentycznych potrzebach lokalnych społeczności, także na jej zasobach i potencjale ludzkim. Wzmocnienie potencjału ludzkiego staje się najszerszą perspektywą interpretacyjną inkluzji społecznej. W tym ujęciu dąży się do maksymalizacji potencjału każdej istoty ludzkiej będącej częścią społeczności. W tej interpretacji inkluzja to upodmiotowienie, z poszanowaniem złożoności ludzkiej społeczności. Inkluzja społeczna dowartościowuje różnorodność, a edukacja może być rozumiana jako transformacyjna, ułatwiająca przygotowanie do życia we wspólnej społeczności (Gidley i in., 2010).

Opisane perspektywy wskazują na zmianę podejścia z negatywnego spostrzegania „wykluczenia społecznego” na bardziej pozytywne ramy „włączania” i co ważne: dostrzeganie zasobów w zróżnicowanych społecznościach ludzkich. Z określania „niedoborów” w kontekście indywidualnym i społecznym kierujemy się w stronę poszukiwania potencjału i możliwości indywidualnych, jednostkowych i lokalnych, środowiskowych.

Inkluzja społeczna jest celem, zaś edukacja inkluzyjna środkiem do tego celu (Podgórska-Jachnik, 2021, s. 9). Edukację włączającą rozumie się jako radykalne, demokratyczne, zorientowane na społeczną sprawiedliwość podejście w tworzeniu, rozwijaniu i wspieraniu opartych na doświadczeniach, wolnych od uprzedzeń wspólnot edukacyjnych. Eliminując wszelkie bariery, wspierają one wszystkich swoich członków bez względu na różnice tożsamościowe w rozwoju i uczeniu się (Gause, 2011; Papuda-Dolińska, 2018).

Zadania poradni psychologiczno-pedagogicznych w systemowym wsparciu uczniów w edukacji włączającej na podstawie *Raportu merytorycznego. Edukacja włączająca – Bilans otwarcia 2020*

W związku z dynamicznie zmieniającą się sytuacją społeczną i edukacyjną dzieci i młodzieży, rodziców i nauczycieli zmienia się profil i zasięg oddziaływania poradni psychologiczno-pedagogicznych. Poradnie psychologiczno-pedagogiczne pełnią ważną funkcję w polskim systemie oświaty, a w kontekście założeń edukacji włączającej ta rola powinna zmieniać się w kierunku specjalizacji oddziaływań. Prócz prowadzonych w PPP specjalistycznych terapii zachodzi potrzeba koordynowania wsparcia, które realizowane jest na terenie placówek szkolnych i poza nimi, w placówkach ochrony zdrowia i w sektorze prywatnym.

Poradnie psychologiczno-pedagogiczne są instytucjami wskazanymi do udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom i młodzieży i tym samym uzupełniają pomoc udzielaną w szkołach i placówkach, także pozaoświatowych. Szczegółowe zasady działania PPP reguluje Rozporządzenie w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych (Rozporządzenie..., 2023). Do zadań poradni należy: 1) diagnozowanie; 2) udzielanie dzieciom i młodzieży oraz rodzicom pomocy psychologiczno-pedagogicznej; 3) realizowanie zadań profilaktycznych oraz wspierających wychowawczą i edukacyjną funkcję placówek, w tym wspieranie nauczycieli w rozwiązywaniu problemów dydaktycznych i wychowawczych; 4) organizowanie i prowadzenie wspomaganie placówek w zakresie realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych (Rozporządzenie..., 2023).

Analizując aktualne realia pracy PPP, korzystałam z *Raportu merytorycznego. Edukacja włączająca – Bilans otwarcia 2020* przygotowanego na zlecenie Ministerstwa Edukacji i Nauki oraz Ośrodka Rozwoju Edukacji (Podgórska-Jachnik, 2021). Jest to dokument syntetycznie ukazujący stan systemu oświaty w Polsce w roku szkolnym 2019/2020. Uznałam więc, że jest to wiarygodne i w miarę aktualne źródło, wskazujące także na pracę PPP będących częścią systemu polskiej oświaty. Autorka raportu zaznacza jednak, że zwrotność ankiet z PPP była bardzo niska, wyniosła zaledwie 15,9% (Podgórska-Jachnik, 2021, s. 74).

Na koniec września 2019 r. w Polsce funkcjonowało 1200 PPP. Poradni publicznych było 602 (50,2%), a niepublicznych 598 (49,8%). W bieżącym roku szkolnym MEN wskazuje 1329 poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym 605 (46%) publicznych

i 724 poradnie niepubliczne – stan na 01.09.2024. Spośród publicznych PPP 580 placówek nie ma statusu poradni specjalistycznych (Podgórska-Jachnik, 2021, s. 65–66). Jedyne publiczne poradnie mają prawo wydawania orzeczeń dla celów oświatowych, co oznacza, że ciężar orzecznictwa o potrzebie kształcenia specjalnego, indywidualnego nauczania, zajęć rewalidacyjno-wychowawczych spoczywa na 602 poradniach publicznych (Podgórska-Jachnik, 2021, s. 65). Z analizy wynika, że na jedną poradnię publiczną i jedną niepubliczną przypada średnio prawie 9,6 tys. uczniów. Nie wszyscy ci uczniowie będą korzystać z usług PPP, ale jednak nawet przy założeniu wskaźnika około 20–30% uczniów, którzy mogą potrzebować diagnozy specjalnych potrzeb edukacyjnych, jest to około 1,9–2,9 tys. uczniów na jedną poradnię publiczną i jedną poradnię niepubliczną. Na jednego nauczyciela specjalistę w poradni przypadało statystycznie 634 uczniów. Sytuacja ta ukazuje skalę zadań poradni publicznych przede wszystkim w zakresie orzekania, ale również ważną rolę poradni niepublicznych, odciążających publiczne PPP w zadaniach diagnostycznych związanych z opiniowaniem (Podgórska-Jachnik, 2021, s. 66). W poradniach dominują trzy grupy nauczycieli: psychologdy (44,2%), pedagogdy (35,6%) i logopedzi (16,3%) (Podgórska-Jachnik, 2021, s. 67). Poradnie psychologiczno-pedagogiczne udzielają różnych form pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom i młodzieży, z czego w roku szkolnym 2018/2019 największą grupę (50,4%) stanowili uczniowie szkół podstawowych, następnie dzieci w wieku przedszkolnym (27,4%) i w trzeciej kolejności uczniowie szkół ponadpodstawowych (19,6%). Coraz częściej klientami PPP są także dzieci do 3 r.ż., które stanowiły 7,2% ogółu diagnozowanych, w celu kierowania do wczesnego wspomaganie rozwoju. To ważny obszar profilaktyki i wczesnej interwencji stanowiącej element systemu edukacji włączającej. Poradnie udzielają też pomocy młodzieży nieuczącej się i niepracującej i choć osoby te stanowią niewielki odsetek osób objętych wsparciem PPP (0,08%), to ważne jest, że mają taką możliwość wsparcia (Podgórska-Jachnik, 2021, s. 72).

Poradnie psychologiczno-pedagogiczne obciążone są głównie zadaniami diagnostycznymi dla celów orzeczniczych, na co uskarża się blisko 40% instytucji biorących udział w badaniu (Podgórska-Jachnik, 2021, s. 74). Pracownicy co drugiej PPP wskazują również na konieczność dookreślenia zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej świadczonej przez różne podmioty, w tym potrzebę dotyczącą sposobu dzielenia się tym zadaniem między szkołami/przedszkolami a poradnią. Być może regulacje w tym zakresie zwiększyłyby udział specjalistów PPP w bezpośrednim wspieraniu uczniów i tym samym wsparciu szkół i placówek w realizacji pomocy. Poradnie psychologiczno-pedagogiczne wskazują potrzebę poszerzenia dostępu do bezpośredniej pomocy, uwzględniającej także potrzeby dzieci i młodzieży z zaburzeniami psychicznymi. Z badań wynika, że nieco więcej niż połowa (53,3%) PPP już zatrudnia psychoterapeutów, a dwie trzecie (64,1%) lekarza lub lekarzy specjalistów. Stanowi to ważne uzupełnienie wsparcia dla specjalistów w przedszkolach, szkołach i placówkach. Mimo dość dobrych wskaźników zatrudnienia ww. specjalistów dla zdecydowanej większości badanych PPP wciąż problematyczne pozostają kwestie kadrowe. Nadal na potrzebę zatrudnienia psychoterapeutów wskazuje 90,3% PPP, psychiatrów – 89,2%. Dla

71,3% PPP problemem jest także odpowiednie wyposażenie gabinetów (Podgórska-Jachnik, 2021, s. 75).

Poradnie psychologiczno-pedagogiczne za swoich głównych parterów uznają przedszkola (99,5%) i szkoły (94,9%), ale również inne placówki systemu oświaty (81,5%), a także ośrodki pomocy społecznej (87,2%), sądy rodzinne (61%), podmioty lecznicze (65,1%). Ponad połowa, 56,9% poradni współpracuje z zespołami ds. orzekania o niepełnosprawności, a 59% z innymi podmiotami (uczelniami, stacjami sanitarno-epidemiologicznymi, policją, powiatowymi urzędami pracy, powiatowymi centrami pomocy rodzinie, prokuraturą, kuratorami, domami dziecka i bibliotekami) (Podgórska-Jachnik, 2021, s. 78).

Ważnym elementem edukacji włączającej jest szeroko zakrojona współpraca instytucji wskazanych do udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom i młodzieży oraz ich rodzinom. Niestety wciąż jeszcze dla wielu przedszkoli i szkół współpraca międzyinstytucjonalna nie jest najważniejszą potrzebą w zakresie wdrażania edukacji włączającej. Jako placówki, z którymi współpraca może podnieść w przedszkolach poziom edukacji włączającej, przedszkola wymieniają przede wszystkim PPP, choć jest to niewielki odsetek wskazań (17,8%). Jeszcze mniej przedszkoli wskazuje placówki doskonalenia nauczycieli (12,1%) oraz przedszkola i placówki specjalne (11,9%). Problematyczne dla przedszkoli we współpracy z poradniami wydają się: brak dostosowań, nieprecyzyjne zalecenia oraz słabe wsparcie ze strony specjalistów PPP (Podgórska-Jachnik, 2021, s. 31–32). Jeżeli chodzi o hierarchię potrzeb szkół w celu zapewnienia wysokiej jakości edukacji włączającej, jedynie co szósta szkoła (16,3%) wskazuje, że współpraca z PPP może coś zmienić na lepsze w tej kwestii (Podgórska-Jachnik, 2021, s. 39). Indywidualne wywiady pogłębione z dyrektorami PPP, realizowane w ramach badania wartości wskaźnika rezultatu długoterminowego PO WER w obszarze oświaty (MEN, 2019, s. 44), wskazują, że PPP współpracując ze szkołami, mają wypracowane własne modele tej współpracy. Jest to zależne od liczby specjalistów w szkołach, a także kadry w poradni oraz możliwości finansowych szkół w kwestii organizowania zajęć dodatkowych dla uczniów.

Obecnie ważnym zadaniem PPP jest diagnoza dzieci nie tylko w wieku szkolnym, ale także od urodzenia do 7 r.ż., co związane jest z powołaniem do funkcjonowania zespołów wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka. Do zespołów trafiają dzieci kierowane przez PPP na podstawie opinii o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju, wydawanych przez zespoły orzekające PPP. W roku 2017, wraz z wejściem w życie Ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”, powołano wiodące ośrodki koordynacyjno-rehabilitacyjno-opiekuńcze (WOKRO) (Ustawa..., 2023). Jak podaje Elżbieta Neroj (2023) z Ministerstwa Edukacji Narodowej na 320 WOKRO funkcję tę pełniły: 166 PPP, 110 specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych, 36 szkół podstawowych specjalnych, 5 ośrodków rewalidacyjno-wychowawczych, 3 przedszkola, w tym 2 integracyjne i 1 ogólnodostępne. Wynika z tego, że najczęściej funkcję WOKRO pełni poradnie. Tym samym organizacja i koordynowanie wsparcia specjalistycznego dla najmłodszych dzieci i ich rodzin staje się obecnie jednym z zadań co czwartej publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej w kraju.

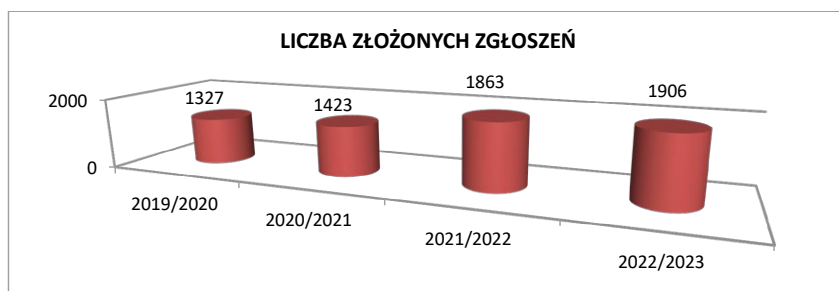
Studium przypadku. Zadania Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej Nr 1 w Rzeszowie w koordynacji wsparcia międzysektorowego w perspektywie realizacji założeń edukacji włączającej i inkluzji społecznej dzieci młodzieży i ich rodzin

Zręby zinstytucjonalizowanego poradnictwa zawodowego dla uczniów zaczęły kształtować się od czasu ukazania się 16 kwietnia 1958 r. Zarządzenia Ministra Oświaty w sprawie utworzenia poradni psychologicznych. Na mocy rozporządzenia MEN z dnia 11 czerwca 1993 roku poradnie przyjęły funkcjonujące po dziś dzień nazwy poradni psychologiczno-pedagogicznych. Wraz ze zmianą nazwy nastąpiła regulacja funkcji i zadań poradni, które rozszerzyły swoją działalność diagnostyczną, profilaktyczną, doradczą i terapeutyczną. Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Nr 1 w Rzeszowie (dalej: PPP Nr 1) powstała w 1959 roku, w roku 2001 została wskazana przez Kuratora Oświaty jako placówka, w której powołano zespół orzekający, a od roku 2017, decyzją Starosty Rzeszowskiego, pełni także funkcję WOKRO (Zarządzenie Nr II/13/2017 Starosty Rzeszowskiego z dnia 15 listopada 2017 roku).

Obecnie na terenie województwa podkarpackiego funkcjonuje 26 publicznych PPP i niemalże tyle samo poradni niepublicznych (23). Organem prowadzącym poradnie publiczne są powiaty ziemskie lub miasta na prawach powiatu. Każda jednostka systemu oświaty ma swoją poradnię rejonową, natomiast dzieci nieuczęszczające do placówki objęte są rejonem działania poradni ze względu na miejsce zamieszkania. PPP Nr 1 jest placówką powiatu rzeszowskiego, a rejonem działania są przedszkola i szkoły z 13 gmin tego powiatu. Obecnie w PPP Nr 1 zatrudnionych jest: 9 psychologów, 9 pedagogów, w tym wicedyrektor poradni, 3 logopedów, w tym dyrektor poradni, oraz 9 pracowników niepedagogicznych. Z PPP Nr 1 współpracuje 3 lekarzy specjalistów, a 5 pracowników pedagogicznych realizuje dodatkowo Program „Za życiem” w ramach WOKRO.

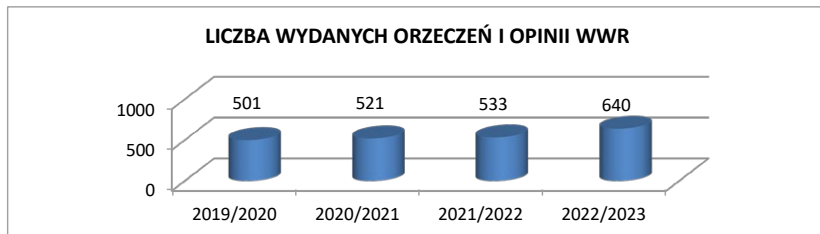
Analiza statystyczna zebranego materiału sprawozdawczego (materiały własne PPP Nr 1) pozwala stwierdzić, że z roku na rok zwiększa się liczba dzieci i uczniów, rodziców i nauczycieli korzystających z oferty PPP Nr 1, co obrazują poniższe wykresy.

Wykres 1. Liczba zgłoszeń złożonych do PPP Nr 1 w Rzeszowie w kolejnych latach szkolnych

Źródło: dane statystyczne PPP Nr 1 w Rzeszowie.

Wykres 2. Liczba orzeczeń i opinii WWR wydawanych przez Zespół Orzekający PPP Nr 1 w Rzeszowie w kolejnych latach szkolnych

Źródło: dane statystyczne PPP Nr 1 w Rzeszowie.

W kwietniu 2022 r. Uniwersytet Śląski na zlecenie Ministerstwa Edukacji Narodowej przystąpił do realizacji projektu Model wsparcia międzysektorowego. Celem stało się podniesienie jakości i efektywności skoordynowanego, międzysektorowego wsparcia udzielanego dzieciom, uczniom i ich rodzinom oraz środowisku, w którym funkcjonują na poziomie lokalnym (powiatu) (MWM, 2024). W projekcie wdrażania modelu wsparcia międzysektorowego w większości biorących udział powiatów instytucjami koordynującymi zostały PPP (25 na 36 jednostek samorządu terytorialnego). Zadaniem instytucji koordynujących było: monitorowanie rozwoju i profilaktyka zaburzeń rozwoju dzieci i młodzieży, wsparcie dla rodzin, specjalistów, koordynowanie wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci i wsparcia rodziny w wieku od urodzenia do rozpoczęcia nauki w szkole, uzupełnienie oferty specjalistycznej niedostępnej na poziomie gminy, koordynowanie współpracy między instytucjami udzielającymi wsparcia prowadzącymi działalność opiekuńczą, rehabilitacyjną, wychowawczą, edukacyjną (SGH i MEN, 2024).

We wrześniu 2022 r. powiat rzeszowski przystąpił do realizacji projektu MWM, wskazując PPP Nr 1 jako instytucję koordynującą. Aby właściwie zrealizować zadania, PPP Nr 1 wraz z koordynatorem z poziomu powiatu:

- dokonała analizy zasobów instytucjonalnych, form wsparcia środowiskowego oraz programów realizowanych przez jednostki samorządowe i organizacje pozarządowe w sektorze zdrowia, edukacji i pomocy społecznej;
- przystąpiła do badań pilotażowych narzędzi przesiewowych w różnych grupach dzieci i młodzieży;
- po zrealizowanych badaniach (w I i II etapie realizacji projektu) wyłoniono dzieci i uczniów, wobec których zaimplementowano wytyczne opracowane w ramach projektu MWM:
  - opracowano zalecenia dotyczące form wsparcia dzieci i rodzin stosownie do ich indywidualnych potrzeb i możliwości;
  - określono w wywiadach (z rodzicami) dotychczas realizowane zakresy pomocy, a także te obszary, w których należałoby uruchomić dalsze działania pomocowe, również te spoza sektora edukacji;

- na regularnych spotkaniach zespołu powołanego do realizacji projektu MWM w powiecie rzeszowskim rozważano, jakie są możliwości zmniejszania obciążenia proceduralnego związanego z uzyskaniem dostępu dzieci, młodzieży i rodzin do wsparcia, a także jak efektywnie wdrażać zasoby lokalne, podnieść jakość świadczonej pomocy;
- zorganizowano spotkanie informacyjno-promocyjne w celu omówienia możliwości współpracy międzyresortowej w organizacji wsparcia dla dzieci, uczniów i rodzin na terenie powiatu rzeszowskiego oraz wypracowania dla stosownych ministerstw rekomendacji dotyczących możliwości rozwiązań w zakresie koordynacji wsparcia dzieci i rodzin na poziomie lokalnym – powiatu. W spotkaniu udział wzięli:
  - kierownik projektu z Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach;
  - przedstawiciele organu prowadzącego PPP Nr 1: starosta i wicestarosta rzeszowski, dyrektor Wydziału Społeczno-Oświatowego Starostwa Powiatowego, pełnomocnik Zarządu Powiatu ds. zdrowia;
  - przedstawiciele ochrony zdrowia: z-ca dyrektora ds. organizacyjno-personalnych oraz koordynator pediatrii Zespołu Opieki Zdrowotnej Nr 2 w Rzeszowie, przedstawiciele oddziału psychiatrii dzieci i młodzieży w Łąncucie, kierownik Kliniki Noworodków z Intensywną Opieką i kierownik Przyszpitalnej Poradni Neonatologicznej Uniwersyteckiego Szpitala Klinicznego w Rzeszowie, kierownik Podkarpackiego Centrum Słuchu i Mowy MEDINCUS, koordynator Euro-Medica Centrum Psychologii i Psychoterapii w Rzeszowie;
  - przedstawiciele pomocy społecznej: dyrektor i z-ca dyrektora Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Rzeszowie;
  - podkarpacki kurator oświaty, dyrektor Ośrodka Wczesnej Interwencji PSONI Koło w Rzeszowie, dyrektor „Domu Opatrzności” dla Dzieci i Młodzieży, dyrektorzy szkół podstawowych biorących udział w badaniach przesiewowych uczniów w Woli Zgłobieńskiej, Nosówce, Głogowie Małopolskim, dyrektor Zespołu Szkół Zawodowych w Dynowie.

W efekcie trwających blisko dwa lata działań pracownicy PPP Nr 1 otworzyli się na realną współpracę z placówkami edukacyjnymi i pomocy społecznej. Dostępność placówek ochrony zdrowia okazała się na chwilę obecną, przy aktualnych rozwiązaniach prawnych, praktycznie niemożliwa. Pracownicy PPP Nr 1 wyjeżdżają do szkół i placówek, stając się inicjatorami lub uczestnikami zespołów interdyscyplinarnego wsparcia dzieci i uczniów. Inicjują spotkania w celu indywidualizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej poszczególnym dzieciom i uczniom oraz ich rodzinom nie tylko w placówce edukacyjnej (przedszkolu i szkole), ale także z wykorzystaniem zasobów gminnych ośrodków pomocy społecznej. Podjęto także współpracę z II Zespołem Kuratorskim Służby Sądowej w sprawach rodzinnych i nieletnich Sądu Rejonowego w Rzeszowie. Opracowano plakaty i ulotki informacyjne nt. wsparcia wczesnorozwojowego dzieci i rodzin, następnie przekazano je do szpitali prowadzących oddziały położnicze i neonatologiczne w Rzeszowie. Mimo zakończenia projektu MWM zainicjowane działania są kontynuowane i na trwałe wpisują się w ofertę PPP Nr 1.

Wnioski i rekomendacje

Koncepcje edukacji włączającej można scharakteryzować, wskazując na następujące jej cechy: „dostęp do szkoły dla wszystkich uczniów, zrównoważone cele kształcenia, uwzględniające harmonijny rozwój uczniów, elastyczny system wsparcia współpracujących ze sobą specjalistów oraz wspólny program kształcenia” (Szumski, 2019, s. 15). By zbudować „elastyczny system wsparcia współpracujących ze sobą specjalistów” MEN podjęło zadanie organizacji wsparcia międzysektorowego, rozumianego jako integracja działań pomocowych na rzecz dziecka i rodziny, realizowanych głównie w trzech sektorach publicznych: zdrowia, pomocy społecznej i edukacji. Wydaje się, że PPP mogłaby pełnić funkcję koordynującą wsparcie międzysektorowe dzieci i młodzieży, rodzin. Wymagałaby to jednak uregulowań legislacyjnych. Sugeruję, by:

1. zadanie koordynacji wpisać do zadań poradni;
2. umożliwić zatrudnienie w PPP osób, których zadaniem byłaby koordynacja działań międzysektorowych (pracownika socjalnego/pedagoga), przygotowanych i współpracujących zarówno ze specjalistami PPP, jak i pracownikami ochrony zdrowia, pomocy społecznej;
3. zabezpieczenie środków finansowych dla wynagrodzenia ww. osób – koordynatorów wsparcia;
4. do zadań osób koordynujących należałoby:
  - opracowanie bazy informacyjnej, upowszechnianie i promowanie usług wsparcia, realizowanych w rejonie działania PPP;
  - monitorowanie działań postdiagnostycznych, realizowanych w środowisku lokalnym na rzecz wsparcia dzieci /rodzin;
  - koordynowanie wsparcia: opracowanie planów wsparcia z wykorzystaniem zasobów lokalnych: pomocy społecznej, edukacji, ochrony zdrowia, tak by nie powielać działań pomocowych, lecz by je efektywnie uzupełniać.

Poradnie wydają się instytucjami, które posiadają doświadczenie w zakresie koordynacji wsparcia, wypracowane modele współpracy, jednak dotychczas zadanie to realizowane było niesystematycznie, doraźnie i intuicyjnie. Celem staje się regulacja działań w zakresie koordynacji wsparcia międzysektorowego, a tym samym wsparcie dzieci i ich rodzin w dostępie do stosownej pomocy i adekwatnej do zróżnicowanych potrzeb edukacji.

BIBLIOGRAFIA

- Gause, C.P. (2011). *Diversity, equity, and inclusive education: A voice from the margins*. Sense Publishers.
- Gidley, J., Hampson, G., Wheeler, L. i Bereded-Samuel, E. (2010). Social inclusion: Context, theory and practice. *The Australasian Journal of University Community Engagement*, 5(1), 6–36. <https://core.ac.uk/download/pdf/15613615.pdf>

- Jacórzynski, W.R. (1995). Teoria sprawiedliwości Johna Rawlsa. *Etyka*, 28, 189–199. <https://doi.org/10.14394/etyka.1074>
- Ministerstwo Edukacji Narodowej. (2019). *Badanie wartości wskaźnika rezultatu długoterminowego PO WER w obszarze oświaty „Odsetek poradni psychologiczno-pedagogicznych stosujących wypracowane narzędzia do pracy z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych dzięki wsparciu z EFS”. Raport końcowy*. <https://efs-archiwum.men.gov.pl/wp-content/uploads/2019/12/Ewaluacja-poradni-psychologiczno-pedagogicznych-raport-końcowy-3.pdf>
- Model Wsparcia Międzysektorowego. (2024). *O projekcie*. mwm.us.edu.pl
- Neroj, E. (2023). *Rola i zadania WOKRO w przepisach prawnych oraz działaniach międzysektorowych*. Ministerstwo Edukacji i Nauki. https://www.aps.edu.pl/media/oe4fc4u/neroj-elzbieta_rola-i-zadania-wokro-2-10-2023.pdf
- Papuda-Dolińska, B. (2018). Edukacja włączająca w perspektywie teorii waloryzacji ról społecznych. *Niepełnosprawność. Dyskursy Pedagogiki Specjalnej*, 29, 9–27. <https://doi.org/10.4467/25439561.NP.18.001.9839>
- Podgórska-Jachnik, D. (2021). *Raport merytoryczny. Edukacja włączająca w Polsce – bilans otwarcia 2020*. Ośrodek Rozwoju Edukacji. https://logopeda.org.pl/resources/pliki/880_raport_merytoryczny_nt_educacji_wlaczajacej_bilans_otwarcia_2020.pdf
- Rozporządzenie z dnia 1 lutego 2013 roku w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych. (2023). Dz. U. 2023, poz. 2499.
- SGH i Ministerstwo Edukacji Narodowej. (2024). *Przygotowanie kompleksowego wsparcia poradni psychologiczno-pedagogicznych. Rola poradni psychologiczno-pedagogicznych w procesie oceny funkcjonalnej – propozycja do dyskusji*. http://radaporadnictwa.pl/images/pliki/2024/05_2024/Materia%C5%82_konsultacyjny_-_Rola_PPP_w_ocenieniu_funkcjonalnej_short_20.03.pdf
- Szumski, G. (2019). Koncepcja edukacji włączającej. W: I. Chrzanowska i G. Szumski (red.), *Edukacja włączająca w przedszkolu i szkole* (s. 14–25). Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji.
- Ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”. (2023). Dz. U. 2023, poz. 1923.

Copyright and License

This article is published under the terms of the Creative Commons Attribution – NoDerivs (CC BY- ND 4.0) License <http://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/>

Source of funding
Lack of funding sources.

Disclosure statement
No potential conflict of interest was reported by the author(s).
